

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՄԱՐԴԵՂՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Քրիստոնէութիւնը իր էութեան մէջ դադափարաբանութիւն մը, իտէալ մը եւ կեանքի որոշ տեսակէտ մը ըլլալէ աւելի, պարզ պատմական գէպք մը եւ քաղաքիկ երեւոյթ մըն է պատմութեան ընթացքին մէջ, Ան կը ոկի Քրիստոսի Մարդիգութեամբ եւ կը վերջանայ Անոր Յարութեամբ: Մարդեղութիւնը Աստուծոյ մարդոց նկատմամբ ունեցած նետաքրքրութեան եւ սիրոյն արտայայտութիւնն է Աստուծոյ Որդւոյն մարդկային բնութեան զգեցումը որպէսզի վերանորոգէ զան եւ միացնէ իրեն, ինչպէս բանաձեւուած է Յովհաննոս Կաթուղիկեայց Ա. Թուղթին մէջ. «Զորմէ լուսն, որուն ականատես իսկ եղեաք, ընդ որ հայեցաք եւ ձեռք մեր շօշափեցին ի վերայ Բանին կենաց: ... Պատմեաք եւ ձեզ, զի եւ զուք հաղորդութիւն ունիցիք ընդ մեզ եւ մեր հաղորդութիւն իցէ ընդ ձոր եւ ընդ Որդւոյն Քրիստոսի Յիսուսի Բնութեան»:

Այսպէս Մարդեղութիւնը Աստուծոյ սիրոյն բխումն է, մեծ եւ սքանչելի խորհուրդ մը, հետեւաբար վեր մարդկային հասողութենէ, սակայն աստուածաբանական գիտութիւնը նկատի առած է միշտ այդ պատմական գէպքին մարդկային մտքի հասողութեան սահմանին մէջ պարփակուող մասը, իսկ անով ներկայացուող մեծ խորհուրդը ըմբռնուած է միայն մարդկային հաւատքի զօրութեամբ եւ հոգիի վերացումով որոնք յաճախ վեր կը մնան մարդկային սահմանափակ միտքին եւ կարելի չէ ներկայացնել զանոնք բառերու տարազուով:

Աստուծոյ Որդին տեւական սահմանափակումով եւ զերազոյն զոհողութեամբ խոնարհեցաւ ժամանակեւ մարդութեան, Ան ամբողջութեամբ առնելով մեր բնութիւնը որպէս միշտ իր ինքնայայտութեան, անցնելով մարդկային բոլոր դիմադրութիւններէն որպէսզի ոչ միայն աստ-

ուածային ներհայեցողութեամբ այլ իրապէս ապրի մարդկային փորձառութիւնը եւ այդ ձեւով կարելի ըլլայ մարդկային բնութեան իրազօրեցումը իր բնութենէն վեր գերբնական կեանք մը:

Մարդեղութիւնը մարդկային պատմութեան լրումն ու կատարելութիւնն է, ինչպէս կարելի է հղարկացնել Պօղոս Առաքեալի սա խօսքերէն զի լրումն ժամանակաց առաքեաց Աստուած զՈրդին իւր միածին որ եղեւ ի կնոյմէս: Հին կրօններու, իմաստասիրութեան եւ քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ կը նշմարուի Աստուծոյ առաջնորդութիւնը, ամբողջ պատմութիւնը նախքան իր զալը. ձեւով մը իր յայտնութեան մարդարեւութիւնն է, գէպքերու զանաւորումը, մարդկային մտքի յառաջդիմութիւնը ձգտում մըն է գէպի Աստուծոյ: Բոյն իմաստասիրութիւնն ու կրօնքը մեծագոյն ճիշդ է այդ ուղղութեամբ, անտարակոյս միտքը աստուածային կանխիկն է մարդուն մէջ եւ գէպի Աստուծոյ անոր ձգտումը իր գերազոյն նպատակն ու հաճոյքը պիտի ըլլար, բայց բնականօրէն ձայնողեցաւ: Բայց նկատելի է որ այս անտարածքն ու յուսախաբութիւնը տեսակ մը մը պատրաստութիւն եղաւ յոյն քաղաքակրթութեան ընդունելու Քրիստոսը որպէս Բանն Աստուծոյ, այն ճշմարտութիւնը որուն կը սպասէին. եւ յոյն մտքի ներքութիւնը ծառայեց այդ ճշմարտութեան տարածման եւ բանաձեւումի համար: Ինչպէս հիթանոս միտքը ձայնողեցաւ այնպէս ալ հրէական օրինականութիւնը իրմէ ըստպատուած դերը չկատարեց, ան եւս ծառայեց որպէսզի անոնք ակնկալեն աստուածային շնորհքի եւ զօրութեան յայտնութեան, այսպէս մինչ հիթանոսը իմաստութիւն կը փնտռէին եւ հրեայք նշան, այսինքն երեւումը զօրութեան մը, աստուածային արդարութեան յաղթանակին թէ մարդուն ներքին կեանքի եւ թէ ընկերային կարգերու մէջ, հրեաներու օրէնքի ձգտումը մարդոց մէջ խորացուց բարոյականին կարեւորութիւնը: Քրիստոս այդ ակնկալութիւններուն լրումն է, ինչպէս յոյներու համար Աստուծոյ իմաստութիւնն է ան, այնպէս հրեաներու համար Աստուծոյ զօրութիւնը:

Քրիստոնէութիւնը ճշմարիտ եւ բացար-

ձակ կրօնքն է վաճառել ան կատարելապես կ'իրականացնէ կրօնքին մեծագոյն նըպատակը, Աստուծոյ և մարդուն միութիւնը, մարդեղութեան դէպքը Աստուծոյ և մարդուն բացարձակ միութիւնն է որ ի յայտ կը բերէ:

Հետեւեալը Մարդեղութիւնը Աստուծոյ կողմէ ծրագրուած միջոց մըն է մարդուն վերանորոգման և կատարելագոծման համար: Վաճառել ան կը յայտնէ մարդուն վախճանը, և կը ներմուծէ մարդուն մէջ նոր ուժ մը, մարդուն հոգեկանութեան գիտակցութիւնը, բարոյական ուժի զօրութիւնը և ամբողջ տիեզերքի պատմութեան մէջ հոգեկան և բարոյական զօրութեան մը ներառակումն է որպէս միջոց վերականգնումի: Վերջապէս Մարդեղութիւնը բարոյական կողմէ մըն է մարդուն իրագործելու իր կոչումը: Ոչ մէկ բան կրնայ տանջան զօրացնել մեր յոյսը որքան Աստուծոյ սիրուն արտայայտութիւնը մեր նկատմամբ, Մարդեղութիւնը որպէս Աստուծոյ սիրոյն զբաւական կը խօսի մեր խղճմտանքին և կը զօրացնէ մեր կամքը: Քրիստոս կը խօսի մարդկութեան որպէս բարեկամ, որպէս տոգայակից և բախտակից և սոյգպիտով մեզի կը ճանչնէ Աստուծոյ նպատակը:

Մարդեղութեան գերազոյն նպատակը Աստուծոյ յայտնութիւնն է, բնութեան մէջ աստիճանաբար ինքզինքը ճանչնելէ ետք Աստուած խօսեցաւ մարդուն իր Որդւոյն միջոցաւ Տալիսդոս չկայ թէ Աստուած կը յայտնուի բնութեան մէջ, քիչեր միայն կրնան ուրանալ այս պարագան, բնութիւնը իր օրէնքներովն ու իր կարգ ու սարքովը կը պարտադրէ մեզ Աստուած ըմբռնել իրեն անձնաւորեալ զոյութիւն, բայց միայն բնութեան յայտնութիւնը անբարար պիտի ըլլար Աստուած ամբողջութեամբ ճանչնալու, բնութեան դասը առանց ուսուցչի դաս մը պիտի ըլլար, և անհասկնալի ու կրօնքը առանց յայտնութեան փիլիսոփայութենէ աւարել բան մը պիտի չըլլար: Բնութեան մէջ կը յայտնուի Աստուծոյ զօրութիւնը ու իմաստութիւնը: Մարդեղութեան մէջ իր սէրը, մարդկայնութիւնը եւ հայրութիւնը: Կատարեալ ճանաչողութիւնը, ծանօթութեամբ և գործակցութեամբ կ'ըլլայ մինչև որ Աստուած մեզի բնութեանակից և գործակից չըլլաք

անկարելի պիտի ըլլար անոր կատարեալ ճանաչողութիւնը:

Քրիստոսի կեանքին մէջ խտացած է ամբողջ տիեզերքի և մասնաւորաբար մարդուն պատմութիւնը, առանց այս կեանքին անսրը և անստոյգ է մարդուն վախճանը: Մարդիկ ունէին փորձառութիւնը ծնունդին, ապրելուն և մահուան, անկէ անդին կային միայն իմաստասիրական հայեցողութիւն և անկատար յայտնութեամբ կրօններու անստեղծութեանց պարզ բանաձևութիւնը որոնք ոչ մէկ ձեւով կը զոհացնէին մտքի և մանկանից հոգիի պահանջները: Մարդկութեան դէպքը պատմութեան մէջ մոլորաց նաեւ մարդուն յիստ մահու կեանքի մը փորձառութիւնը: Մարդը պէտք է գիտնար իր ճակատագրին ամբողջութիւնը և ատկեւ կարելի կ'ըլլար միայն Մարդեղութեամբ:

Նախ քան Մարդեղութիւնը ինչպէս թերի էր մարդուն փորձառութիւնը իր վախճանին նկատմամբ, տնայէտ ալ անկատար էր իր ծանօթութիւնը Աստուծոյ նկարագրին վերաբերմամբ: Մարդեղութեամբ Աստուած իր ամբողջութեամբ ներկայացուցաւ մարդոց: Քրիստոսի կեանքը Աստուծոյ նկարագրին կատարեալ յայտնութիւնը եղաւ: Մարդկային սահմանափակ չափանիշերով չենք կրնար կատարելապէս անձնաւորեալ էակ մը ճանչնալ առանց զայն տեսնելու, լսելու և գործակցելու անոր: Մարդեղութեան մեծ դէպքն էր որ կարելի ըրաւ մարդոց տեսնելու, լսելու զԱստուծոյ և գործակցելու Անոր, զԱստուծոյ կարելի կատարելութեամբ ճանչնալու: Մարդեղութիւնը Աստուծոյ և մարդոց փոխադարձ ծանօթութիւնն ու միութիւնն է: Մարդուն Աստուծոյ մասին ճշգրիտ ու կատարեալ ծանօթութիւնը կրօնքին բարձրագոյն նպատակն է և Մարդեղութեամբ այդ կատարեալ կրօնքը տրուեցաւ մարդուն:

Արդ Մարդեղութեամբ մարդուն տրուեցաւ իր վախճանին գիտակցութիւնը և Աստուծոյ նկարագրին կատարեալ ծանօթութիւնը: Իրկու անհրաժեշտ պայմաններ և մղիչ ուժը մարդուն հոգեկան յառաջ գիմութեան և կատարելագործման համար: Սակայն ատենք անգոր պիտի ֆինան ու պիտի չկարենան ներգործել եթէ անոնք

չհանդիպին հոգիին մեծ և տարրական պահանջներուն, այսինքն մարդուն արարչէն կախում ունենալու գիտակցութեան մշակումը խղճմտանքի մը թելադրանքին, անմահութեան յոյսին և մեղքին ու անկէ ազատեալու գիտակցութեանը: Լուսնց այս բնական և մեծ պահանջներուն որոնք մարդուն հոգեկանութեան հաւաստիքն են, Մարգեղութիւնը ի յառաջագունէ անհաւատալի դէպք մը կը դառնայ: Լկդ գիտակցութենէն պարպուած անհատի մը համոր պատմութեան ընթացքէն դուրս կը հանուի մարդուն կեանքին ամբողջութիւնը և տիեզերքի գոյութեան իմաստը լուսաբանող պատմութեան ամենէն յատկանշական եւ բացառիկ դէպքը: Ու այդպիսով կը սահմանափակուին կեանքն ու անոր կապուած բոլոր հոգեկան եւ բարոյական արժէքը: Մարդը հոգիէ եւ համագոյքը հոգեկանութենէ կը պարպուին ու կը դառնան նիւթապաշտութեան, այսինքն, նեղ, ժամանակաւոր ու անիտեալ կեանքի մը:

«Այս եկի զի կեանս ունիցիք և առաւել եւս ունիցիք»: Անոր գալուստը երկարաձգութիւն է կեանքին, դէպի յաւիտենականութիւն, եւ շաղկապումը անձնաւորեալ հոգիին իր անապառ աղբիւրին:

Ս. Վ. Մ.

ՃԼՄԱՆԱԿԻՆ ՀԵՏ

*

Ինքան չունին այս տողերը, սկսող տարին ինքնաբերաբար կը դիմաւորէ նման պէտք մը: Իրաւամբ ըստած է թէ Լստուած ինքզինքը կը ճանչնայ ստեղծելով, այսինքն ինքզինքը ըլլալով: Մենք այն ատեն յաղթահարած կ'ըլլանք, քակելով անցադորին կնիքը, երբ կը յաջողինք զմեզ նորոգել: Թեքեւս ամենէն ընդարձակ բառը մարդկային իմացական և բնախօսական ըլլոր արարքները ընդդէմ: Միշին ու միշինը փոխնիփոխ երեսներ են Մէկ ու Մեծ երեւոյթի մը զոր սխալ չէ թեքեւս յաւիտենական նորոգում անուանել իբր աւելի արդիական և իրաւ անդրադարձ մը յալիսեմակեմ վերադարձէն (նիւշէ):

Մեռնելու և մանաւանդ ծնիլու արարքները մէկ մէկ բեւեռներ կը գտնան, որոնց թեւերէն կախուած են մեր կեանքը կազմող ժամանակի միւս մեծ կտորները: Մահուան տօնն է Զատիկը, զոր քրիստոնեայ եկեղեցին վերածած է, Յարութեան կերպարանքին տակ, յաւերժական ծնունդի խորհրդանշին: Մնունդը մեկնակէտն իսկ է այս գաղափարաբանութեան:

Նոր Տարին ժամանակի հասկացողութիւն մը, հանգրուան մըն է, որուն իրաւքանչիւր վայրկեանը կտոր մը յաւիտենականութիւն է՝ եթէ լեցուի մեր կեանքէն և իրագործումներէն: Սակայն ժամանակը անբովանդակ գաղափար պիտի մնար առանց Միտքին որ հոս կը նշանակէ բոլոր պարտմներու անչափելի վարդապետութիւններու գումարը, այն չափով որով յաջողուած է անոնց Մեծ գաղտնիքէն թիւ մը բան սեւեռել: Ձեռք յաւակնիր հաստատելու թէ միտքը լուծած է երկինքը, կեանքին խորագոյն իրականութիւնը: Բայց կը հաւաւանք թէ գաղտնիքներու այդ անգունդէն խորշիկներ ինկած են մեր սեւեռումին:

*

Կեանքը երկու բաժին ունի, կրկնուող բաժինը, և նորոգուող մասը: Այս վերջինն